

ויעש אלהים את שני המארת הגדלים...
להאיר על הארץ. כלומר להאיר עינינו
להבין מתוכם סודות של הנסתרים
העליונים, בספירות העליונות, והעיקר, כוד
מציאות השם יתברך ויהודו.

(דברי הרב יוסף גיקטליא
מובא בראשית הכנה
ש' אהבה פ"ה ס"ח)

ברכת
הלבנה

גנזי המלך

שאו מרום עיניכם וראו מי ברא אלה...

מטבע הדברים, אדם השקוע בחומר לא מתפעל מהבריאה, לא שואל איך הכל נברא ואיך הכל מתפקד על מתכונתו. כבר התרגל לעולם שבו חי כי הוא מקום גידולו. ואם באים לעוררו על מציאות השם ועבודתו יקשה לשאול למה זה, הרי לא רואים אותו. אומר אליהו הנביא (תנא דבי אליהו פ' כא ס' טו) ישא אדם את עיניו ויסתכל אל השמים ויאמר מי ברא את הכוכבים והמזלות ברקיע ונתן מקום דרך ומסילה לכל אחד ואחד. אמר רבי שמעון בר יוחאי (זוהר בראשית א:): יש לאדם להסתכל במעשה הבורא יתברך, בשמים וצבאם, ולברך אותו שנאמר כי אַרְאָה שְׁמַיָּךְ מַעֲשֵׂי אֲצַפְעֶיךָ יָרַח וְכֹכָבִים אֲשֶׁר פִּזְנַתָּה. ה' אֲדִינֵנו מִה אֲדִיר שְׁמֶךָ כָּל הָאָרֶץ. הקב"ה ברא את המאורות הוד ולתפארת, לתת שבח וכבוד לשמו, עוז והדר וזכר למלכותו. להאיר עיני העם שהוא ברא את כל הבריאה ולשלול מלב כל אחד שהעולם הופיע פתאום. לזה תקנו חכמים לברך על חידוש הלבנה לעורר את הלבבות על מציאות הבורא, להחדיר בשכל העם שהוא השולט על כל סדרי המרכבה העליונה. להשכיל, שהגם לא רואים אותו, אבל מן המושגות והנגלות נאכל להבין ולדעת את הנסתרות והנעלמות. להבין שכך דרך המלך להיות נסתר מרוב חשיבותו וזה כבודו, אבל עם כל זאת פועל נפלאות בעולם בחכמה ובדעת והוא לבדו מחיה את כולם, מהווה כל רגע ורגע את הבריאה ומחדש בטובו מעשה בראשית.

הבורא על כל מה שברא, ומוכרח להסכים בהחלט מוחלט שלא יתכן שנברא בריאה מפוארת ומסודרת כזו לפי מהלך טבעי כל שהוא, אלא יד השם נטויה בכל התהוות הבריאה וזה מה שאומרים בסוף הפרק תהלים הנ"ל תורת ה' תמימה... ועוד נוהגים לומר הללו יהי הללו את ה' מן השמים הללו יהו בפרומים... כי הוא צוה ונבראו... ויעמידם לעד לעולם חק נמו ולא יעבור.

וכדי לתת יתר כח לצד הקדושה, מלבד השבחים, מכניעים את צד הטומאה כי כך הפעולה הראויה לקידוש השם, להכריז כי כל אלהי העמים אלילים וה' שמים עשה... לכן בהתחלה אומרים וְכָל קִרְוֵי רְשָׁעִים אֲגָדַע.

ואחרי אלו השבחים הגדולים המקשטים את השכינה ומעלים תשוקה לעליונים להשפיע רב שפע בעולם, מברכים את הברכה שתקנו אותה על פי סודות עליונים על דרך הנזכר, אשר במאמרו הקב"ה ברא שחקים וכל צבאם ולא ישנו את תפקידם אלא לפי רצונו יתברך. שואל העולם מה מקום לזו התפעלות בחידוש הלבנה, הרי סך הכל היא עושה סיבוב באופן טבעי סביב כדור הארץ והשמש מאיר צד אחד שלה וממילא השני חשוך וכך חוזר חלילה כל חודש. על זה אומרים שלא ישנו את תפקידם וכו'. כלומר מבריאת העולם עד עכשיו סדר המערכה שקבע יתברך שמו לא זז למאומה. והוא לפלא ולפליאה, ובהתחדשות האור על הלבנה, שמשנתנה פניה כל יום, מעורר את הלבבות אל זו התפעלות והכבוד לאדון הכל שהוא הפועל על כל מעשה הבריאה תמיד בכל יום ולא כדעה המעוותת שטוענת שהשם ברא את העולם ועזב אותו אלא פועל אמת שפעולתו אמת ומשגיח על כל העולם תמיד.

לכבוד השכינה כי אין לבא אל שער המלך בלבוש שק. ועל זה הדרך אמרו חכמים שאין להסתכל בה הרבה אלא מעט לפני הברכה מחמת קדושת השכינה.

"בהתהדרשות האור על הלבנה, שבושתנה פניה כל יום, מעורר את הלבבות אל התפעלות וכבוד לאדון הכל שהוא המושגיה והפועל על כל מעשה הבריאה תמיד בכל יום"

ועוד, מנהג טוב לברך על הלבנה במוצאי שבת כשהוא מבושם ובגדיו נאים וכל זה לכבוד השכינה כנ"ל. ושאלו את רבי חיים ויטל (מיובא בפרי עץ חיים ר"ח פ"ג) למה דווקא במוצאי שבת ואמר כי נחרב הבית במוצאי שבת והלכה השכינה בגלות לכן אנו מבשרים חידוש ישראל והשכינה.

השנים מספרים כבוד אל...

תקנו חכמים לומר מזמורי תהלים לקטש את המצווה בשירות ותשבחות. ולא רק לתת שבח לשם יתברך אלא המה כולם רמזים וסודות, ומכוונים בתכלית הסיודור אל פנימיות המצווה היינו לגלות כבודו יתברך בעולם שהוא השולט על הבריאה כולה כנזכר לעיל. ועל זה אמר דוד המלך השמים מספרים כבוד אל... שהרואה המאורות וכל צבאם מתפעל ומרבה כבוד

סוד ברכת הלבנה

כל נוסח ברכת הלבנה מיוסד על פי סודות עליונים על ידי אנשי כנסת הגדולה, כולם נבונים וגם נביאים, שהם תקנו והרכיבו לפי דעת עליון את כל מערכת הקודש המסור לעם. בנין מפואר בנוי על פי חכמה נשגבה ודקדוק מהודר שכל דבר ודבר מוצא מקומו וחשוב כדי לעורר את העליונים. ולא כנדמה מהמון העם שהרבה מתקנות חכמים הם אוסף בעלמא שאין תחילה וסוף אלא רק כדי לתת חשיבות לעבודת הקודש בעיני העם שלא יהיו בטלים. אלא להיפך, זאת ההרגשה מראה על יסודות עליונים שעליהם בנו את כל עבודת הקודש, אשר לא יכול המעיין בעיני שכלו לסבול אותה. אמנם חכמי המקובלים נתנו לנו קצת ביאורים...

לפי תורת הקבלה, יש לברך את ברכת הלבנה דווקא אחרי שבעה ימים מן המולד. והביאור הוא כי הלבנה היא דוגמת השכינה העליונה שהיא בחינת המלכות המקבלת מבעלה השמש שהוא מאיר לה משבעה אורותיו העליונים (כתר חכמה בינה דעת חסד גבורה תפארת). לכן היא נשלמת עד שתקבל כל אלו האורות ממנו עד התפארת שלו כי שם מקומה, בחיק בעלה, להיות עטרת תפארת כדי שתאכל אז להשפיע לעולם, וזה בשבעה ימים כנגד שבעה אורות הנ"ל.

לכן ראוי ונאה לשבח את הקב"ה דוקא בזמן שיש כח לשכינה להשפיע לנו, על זה אמר ר' יוחנן (סנהדרין מב.) כל המברך על החודש בזמנו כאילו מקבל פני השכינה. היינו דוקא בזמן שקיבלה כל המוחין העליונים מבעלה ויכולה להשפיע לעולם. לכן אמרו חכמים שצריך לברך ברכה זו מעומד וללבוש בגדים נאים

נא לשמור על קדושת העליון. טעון גמיה. לא לקרא בזמן התפילה.

למען יראו וידעו כי יד ה' עשתה זאת...

(ישעיה מא ב)

ישנם אנשים ששואלים שאלות על עצם עבודת הקודש, הן במעשה המצוות הן במעשה אבות המוזכרים בתורה, ולא מגיעים לביאור ברור המיישב את הדעת ובכך מחליטים שאין לזה הגיון ומתגאים לחשוב שהם בעלי שכל נבון שהצליחו למצוא כביכול תקלה במערכת הקודש. ובכך נשענים על זה לפטור את עצמם מדרך הקודש ולהמשיך לחיות לפי שרירות לבם, עם הסתכלות מעוות על התורה ובטוחים שהם צודקים.

צריך לדעת שכל אלו השאלות כבר חכמים הקדמונים שאלו הקשו התבוננו חקרו עיינו ותרצו אותם, ורק המתבונן בהכנעה גדולה על מעשי השם יתברך, להבין שלא יתכן שהעולם נברא לבד, קונה נפש שכלית לחקור וללמוד היטב בעיון רחב את דרכי הבורא ובכך מגיע להסבר ברור ותמונה נהירה של כל מערכת התורה עד החלטה מוחלטת שאין זה מעשה אדם אלא יד השם עשתה זאת.

ואפילו שעדיין לא נודע לו כל סדרי ההנהגה ושלמות המערכת, כל הספקות נגררים אחרי זאת התפעלות ואין מקום יותר לשאלות על מהלך התורה כי הכל בנוי על דעת עליון מעל השכל הפשוט.

וכך אומר בזוהר (זוהר חדש בראשית) כאשר אדם גדל ורואה עיניו העולם, הואיל והוא מביט ורואה נפלאות הבורא, וחיודש העולם, וזריחת המאורות ערב ובקר, ושכל העולם כלו תלוי בכחו יתברך, הוא משתדל בעצמו לחקר ולהשיג השגה קדושה וברה, ואז יש לו נפש השכלית, מפני שהוא משכיל לדעת לחקר בחכמה. כי על כל דבר ודבר יש תלי תלים של סודות והלכות ופרושים, שנאמר קְּנֻצוֹתַי תִּלְתְּלִים (שיר השירים ה יא), על כל קוץ וקוץ תלי תלים. רבן יוחנן בן זכאי היה אומר על הפסוק וְשֵׁם אֲשֶׁתוֹ מְהִיטָבָאֵל בַּת מִטְרָד בַּת מִי זָהָב (בראשית לו טז), שלש מאות הלכות פסוקות. בא וראה מה כתוב בשלמה, וַיִּדְבֹר שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים מִשָּׁל וַיְהִי שִׁירוֹ חֲמִשָּׁה וְאֶלֶף (מלכים א ה ב), ועל כל דבר ודבר היה אומר בו אלף וחמשה טעמים. על פסוק אחד בשיר השירים בָּאֵר מִים חַיִּים וְנִזְלִים מִן לְבָנוֹן (ד טו), גילה רבי אליעזר הגדול לרבי עקיבא תלמידו שיחת מלאכי השרת, שיחת כוכבים ומזלות, ידיעת חלוני חמה בעתותיו וזמניו, שיחת דקלים ועופות, שיחת הרוחות, ידיעת התקופות והעיבורים. ומה אלו קדושי עליון שהם עבדים של השם היו מגלים עמוקות ונסתרות הקב"ה, שהוא הנותן החכמה והבינה, שנאמר כי ה' יתן חכמה מפיו דעת ותבונה (משלי ב), על אחת כמה וכמה.

האדם שקוע בגשמיות וחי לפי מושגי החומר לא נותן לבו לחשוב מחשבות גבוהות היות עיסוקו תמיד בקטנות המחשבה, לא מתבונן על העולם שבו נמצא, לדעת איך הוא נברא, ומה תכלית ביאתו לעולם. להבין שלא יתכן שבא רק ליהנות וסופו להיות מזון לתולעים ורמשים באדמה. מן הלבנה ניתן להמחיש פליאות הבורא ולעורר את לב האדם להתבונן על גדלות הבריאה ולחשוב מחשבות גבוהות כדוגמת הלבנה הנשגבה ולא להסתפק בקטנות המוחין. לדעת שהשם ברא את התורה יפה כלבנה, עמוקה ומקור לכל הבריאה. פועל אמת שפעולתו אמת וקרוב לחדש את המלוכה לפאר ולהדר.

המון העם מבני ישראל נופלים בדרכם של גויים. איך שנים רבות סתמו שכל ועיני העולם.

"ואפילו שהגיעו המדענים להסברים טבעיים וקבעו מהלך להתהוות הבריאה, מודים שבכל תהום, חלק לא מוגדר חסר להרכבה ושלמות הענין. חלק לא הומרי מוכרה במערכת היצירה. בעלי תבונה ועינים פקוהות הביעו דעתם שאין לזה תשובה מודעית אלא תשובה אלוקית"

מה גדלו מעשיך ה'...

(תהלים צב ו)

ועוד התפעל האדם על נפלאות הבורא. איך נבראו כל החלל על בלימה. איך הכל נברא בתכלית החכמה שכל דבר ודבר משפיע אחד אל השני. אפילו נאמר שהגופים נבראו, לפי המדענים, בהרכבת חומרים למיניהם, השאלה איך מושפעים אחד לשני. איך יוצר מרחק מדויק בן השמש לכדור הארץ שלפי המדענים אם היה ריחוק או קירוב אפילו מועט מן המועט יגרום חרבן שלם של כדור הארץ. איך יוצר סביב כדור הארץ מגן באופן המתאים ביותר מפני כח קרינת השמש.

איך הירח משפיע על גאות ושפל בים, באמצע החודש שהירח מלא גובה פני המים עולה ובתחילה וסוף החודש היא נמוכה. איך רוב חיות היצורים בארץ תלויים בקרני השמש. איך מהים עולה לחות ועננים והרוח מביאם ליבשה להוריד גשם לצמיחה ולחיות הבריאה. ואין צריך להזכיר פליאת מורכבות גוף האדם. איך יש לבן אדם שכולו בשר ודם כח הדיבור והמחשבה. אפילו המדען הידוע שרצה להסביר בריאת גוף האדם לפי הטבע הודה שלא הצליח להבין איך העין רואה והטיל חולשה על אמיתת ההתפתחות, ולהיטות המדענים שניסו ליישבו מרבה עוד יותר התפעלות נשגבה בשם יתברך.

ואפילו שהגיעו המדענים להסברים טבעיים וקבעו מהלך להתהוות הבריאה, מודים שבכל תחום, חלק לא מוגדר חסר להרכבה ושלמות הענין. חלק לא חומרי מוכרח במערכת היצירה. כמה דברים לא הצליחו להסביר או לגלות מה ואך פעולתם. בעלי תבונה ועינים פקוהות הביעו דעתם שאין לזה תשובה מדעית אלא תשובה אלוקית.

אומר אליהו הנביא (תנא דבי אליהו פ"ב ס' יב) בא וראה כמה מיני בהמות ומיני חיות ומיני עופות יש בעולם וכמה מיני דגים יש בים, שמה קולו של זה דומה לזה או מראה של זה דומה לזה או שמה דעתו של זה דומה לזה או שמה טעמו של זה דומה לזה. הא לא קול ולא מראה ולא דעה ולא טעם של זה דומה לזה.

על זה נאמר מה גדלו מעשיך ה'. מכל אלו מוכרח לומר שהשגחה מעל הטבע שולטת על הבריאה, כי כדי לנהל מציאות הטבע חייב להיות מעל הטבע.

תפל עליהם אימתה ופחד

אחרי הברכה אומרים סימן טוב תהי לנו ולכל ישראל כי חידוש האור על הלבנה הוא סימן המובהק למציאות הבורא ולהשגחה עליונה כמבואר לעיל לכן ראוי עתה לברך שיהיה מכה זה סימן טוב לעם ישראל. ועל דרך הנזכר לעיל, השבח הגדול ביותר לשם יתברך הוא להשפיל ולהכניע את הכוחות הטומאה והשבח את המלך בכל העולמות, על זה אומרים ברוך יוצריך וכו' ארבע ברוך כנגד ארבע עולמות כידוע. ועוד מרקדים לעלות את השכינה מתוך הקליפות ובכך, מידה כנגד מידה, כוחות הטומאה לא יוכלו ליגע בנו ולא ישלטו בנו. ואומרים תפל עליהם אִמְתָּה וּפְחַד להפחידם ולהבריחם ועוד פעם בסדר הפוך כדי להשליך את כל אותם הקליפות לאויבינו וכל מבקשי רענתנו.

לב טהור ברא לי אלקים...

אחרי זה אומרים דוד מלך ישראל חי וקים לגלות בחינת השכינה שהיא המלכות ושתגשם בעולם שלנו, היינו שדוד מלך המשיח הוא חי וקיים ולחיוזק חותמים אמן נצח סלה ועד. ואז אחרי נקיות וטהרה אומרים לב טהור ברא לי אלקים ורוח נכון חדש בקרבי. כלומר מחמת סילוק הקליפות מתחדש רוח נכון וזך בלב האדם, רוח טהרה המסלק שכבות החומר המבדילים בינו לאבינו שבשמים, לראות את האמת בלי ספק. וכן מבאר הזוהר (וישב קצב:) ההתחדשות שאמר דוד המלך הוא חידוש הלבנה כלומר שבשעה שמתחדשת הלבנה אז יתחדש רוח בקרבי, היינו רוח טהרה בלב כל אחד להסיר מעליו את שכבות החומר לזכור שיש מלך מנהיג לעולם. וגומרים לומר שלום עליכם, היינו שאחרי סילוק הקליפות והטומאה יהיה שלום לנו ולא נזק וקטרוג. ועל דרך זה יש נוהגים לנער את שולי הבגדים להבריח אותם.

עשה ארץ בכחו מכין תבל בחכמתו ובתבונתו נטה שמאים.

(ירמיה י יב)

כאמור לעיל הענין העיקרי בברכת הלבנה הוא לעורר את העם שיש בורא לעולם. המתבונן ישאל, היתכן בריאה כזו נפלאה שהופיע פתאום.

המדענים טוענים שכדור הארץ נברא מאבנים שהתחברו ויוצר כדור עגול למדויק עם אוויר, יש ואת כל אשר בס. טוענים שהלבנה נבראה מחמת התנקשות בין כדור הארץ וכוכב גדול ואז נתלש חלק ממש עגול ועלה עד גובה מסוים והתחיל להסתובב סביב הארץ כל חודש. טוענים שהשמש נבראה מחיבור חומרים ויוצר כדור לוהט להבות אש. והפלא שביותר שהאדם נברא מהקוף.

צריך לדעת שתאוריות אלו נובעות מגויים, וגוי לא יכריז על מציאות הבורא יתברך לכן פונה להסברים דמיוניים למיניהם כי אין להם על מי להישען. עת בא להתפעל בתמיהה רבה איך